

KRİTİK - ANALİTİK DÜŞÜNME (KAD)

Kritik-analitik düşünme üzerine olan bu rehber, metnin sonunda bir liste halinde verilen kaynakların bir kısmından alınan ve uyarlanan bilgilere dayanarak hazırlanmıştır. Daha ileri bir rehberlik için lütfen bu kaynaklara başvurun.

Analitik olmak; durumları, uygulamaları, sorunları, önermeleri, düşünceleri, teorileri, iddiaları ve benzeri şeyleri onları oluşturan bileşenlerine ayırmaktır.

Kritik olmak, hiçbir şeyi ilk görünüşüyle kabul etmemek; fakat ne kadar geçerli, etkili, önemli, ilgili, yararlı, değerli oldukları ile ilgili mantıklı değerlendirmeler yapmaktır.

Kritik-analitik düşünme, sık sık, belli bir hedef üzerine odaklanarak düşünme, yani problem çözme, gerçeği araştırma, anlayış geliştirme ile ilişkilendirilir. KAD şunları içerir:

- **Açık Görüşlü Olma:**

Kişisel hatalarının, kendinin ve diğerlerinin önyargılarının farkında olma,

Yeni fikirlere açık olma,

Tüm ihtimalleri ve görüş açılarını düşünmeye hazır olma,

Kendi fikirlerini yeniden gözden geçirmeye istekli olma,

Denge kurmayı amaçlama.

- **Yansıtma**

- **Değerlendirme:**

Tanımlama:

- ☐ Amaç/motivasyon
- ☐ Önyargı/çıkar
- ☐ Gerçekler
- ☐ Fikirler
- ☐ Varsayımlar
- ☐ Yanlış/ilgisiz bilgiler
- ☐ Eksik bilgiler
- ☐ Tutarsızlık
- ☐ Argümanlar (bir argümanın değerlendirilmesi hakkında bilgi için aşağıdaki bölüme bakın)
- ☐ Destekleyici önermeler
- ☐ Karşı argümanlar
- ☐ Yanlış önermeler
- ☐ Yanlış argümanlar

Karşılaştırma/zıtlıkları ortaya koyma,

Tartma,

Hüküm verme.

- **Akıl yürütme**

Mantıklı düşünme,

Akılcı bir argüman çizgisi geliştirme,

Geçerli ve güvenilir kanıtlar kullanma,

Duygulardan etkilenmekten kaçınma,

Objektif (nesnel) olma.

Sorular Sorma:

Esas olarak, daha ileri düzeyde bir kritik/analitik düşünce gerçekleştirmek için **pek çok soru** sormanız temel bir zorunluluktur. Bazı sorular yüzeyseldir, sadece durumların, teorinin vs. bileşenlerini tanımlamaya yardımcı olur. Bazıları ise daha derin bir araştırma ve incelemeyi gerektirir, görünen gerçekliğin ötesinde, altta yatan nedenleri, motivasyonları, açıklamaları irdeler. Gözlemlediğiniz, okuduğunuz, işittiğiniz, yaptığınız her şeyle ilgili şu soru listesini kullanın:

KİM?

Bu teoriyi kim geliştirdi?

Bu metnin yazarı kimdir?

Söylenenlerle hem fikir olan, karşı fikirde olanlar kimlerdir?

Ben kimlerle aynı fikirde veya karşı fikirdeyim?

Metni kim yayınladı?

Kim hedeflendi?

Araştırmaya, deneyime, olaya kimler dahil oldu?

NEREDE?

Bu bilgi nereden geliyor?

Daha fazlasını nerede bulabilirim?

Olay/deneyim nerede yaşandı?

NE ZAMAN?

Teori ne zaman geliştirildi?

Metin ne zaman yayınlandı?

Araştırma ne zaman yapıldı?

Olay/deneyim ne zaman yaşandı?

Bu metodun uygulanması veya bu davranışın yapılması ne zaman uygun olur?

Ne zaman uygun olmaz?

NİÇİN?

Yazar niçin böyle düşünüyor/söylüyor?

Bu araştırma niçin yapıldı?

Bu metot, yaklaşım niçin seçildi?

Diğer metotlar, yaklaşımlar niçin seçilmedi?

Bu niçin yapıldı/yapılıyor?

Bu niçin oldu/oluyor?

İnsanlar niçin böyle davranır, hisseder, tepki verir?
Bu niçin önemli?

NE?

Yazar ne diyor?
Ne gibi bir otorite/tecrübe/dayanak mevcut?
Ne varsayımlar yapılmış?
Yazarın inandırmaya çalıştığı ne?
Yazar ne gibi kanıtlar, nedenler sıralıyor?
Yazarın ne gibi çıkarları/önyargıları olabilir?
Eksik bilgiler neler?
Başkaları ne düşünüyor?

Bu ne anlama gelir?
Başka ne gibi bir açıklama/yorum yapılabilir?
Bu argümanın/teorinin/yaklaşımın güçlü ve zayıf tarafları neler?
Ne gibi alternatifler var?

Genellikle ne olur?
Bu durumda ne oldu?
Buna ne sebep oldu?
Bundan ne öğrenebilirim?
Hangi teoriler bu duruma uyarlanabilir?
Ana faktörler nelerdir?
Anahtar konular nelerdir?

NASIL/NE KADAR?

Yazar okuru nasıl ikna etmeye çalışıyor?
Materyal nasıl düzenlenmiş?
Bilgi ne kadar doğru?
Argüman nasıl geliştirilmiş?
Argüman ne kadar ikna edici?
Argüman ne kadar dengeli ve tutarlı?
Kanıtlar/bilgiler ne kadar doğru ve güvenilir?
Sonuç ne kadar geçerli?

Bu bilgi ile diğer bilgiler arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?

Bu teori bu özel durumla ne kadar ilişkili?
Bu yaklaşımın farklı durumlara uygulanması ne kadar uygun olur?

Nasıl yapılıyor/yapıldı?
Bu metot/yaklaşım ne kadar etkili?
Nasıl daha farklı yapılabilirdi?

Bu prensip ne kadar etkili?

Ek Okuma Kaynakları (İngilizce):

The Study Skills Handbook (Çalışma Becerileri El Kitabı), Stella Cottrell (2003) İkinci baskı

(Kritik analitik yazı örnekleri ile betimleyici yazı örneklerinin karşılaştırması için Bölüm 10'a bakın.)

Critical Thinking Skills: Developing Effective Analysis and Argument (Kritik Düşünme Becerileri: Etkin Analiz ve Argüman Geliştirme), Stella Cottrell (2005)

Reading, Writing and Reasoning (Okuma, Yazma ve Akıl Yürütme), Gavin Fairbairn ve Christopher Winch (1998)

Stella Cottrell'in, Palgrave'in çalışma becerileri web sitesindeki tavsiyeleri:

www.palgrave.com/skills4study/studyskills/thinking/critical.asp

Evaluating an argument (Bir argümanı değerlendirme) – Anglia Ruskin'in Öğrenme Desteği web sitesinde yer alan kılavuz:

www.anglia.ac.uk/studentservices

Greenwich Üniversitesi Öğrenme Desteği Biriminin Kritik Analitik Düşünme üzerine hazırladığı çevrimiçi kılavuz:

www.gre.ac.uk/students/affairs/sfl/documents/CRITICAL%20THINKING.pdf

Anglia Ruskin'in Üniversite Kütüphanesi web sitesinde yer alan, internet kaynaklı bilgileri değerlendirme üzerine öğretim görevlileri için hazırlanmış çevrimiçi bir rehber:

<http://libweb.anglia.ac.uk/net/nethelp.htm>

KAD Platformu Tercüme Birimi tarafından

http://web.anglia.ac.uk/anet/student_services/public/Oct2010%20-%20Critical%20analytical%20thinking%20on%20line%20guide.pdf internet adresinden çevrilmiştir.
(Erişim tarihi 10 Eylül 2011).

www.kritik-analitik.com